

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№2

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 fevral

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 317 sahifa.
2026-yil, fevral

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANKLARIDA RISK-MENEJMENTNING TASHKILYI MODELLARI.....	26
Madaminov Bekzod Allayarovich	
“HUDUDGAZTA‘MINOT” AJ DA AMALGA OSHIRILGAN LOYIHALAR SAMARASI	32
Shukurillaev Jahongir Botir o‘g‘li	
HARBIY XIZMATCHI AYOLLARNING MAXSUS KIYIM SIFATIGA QO‘YILADIGAN DASTLABKI TALABLARNI SHAKLLANTIRISH	37
Abduraxmanova N.D., Mirtolipova N.X., Nasirullayeva G.S.	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА У ДЕТЕЙ	42
Закирова Бахора Исламовна, Каримов Достон Рустам угли	
ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И КРЕДИТНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА РЫНКИ ВЫСОКОЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	48
Бекзод Умматов	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	55
Вахидов Азизжон Саиджонович	
SUG‘URTA FAOLIYATIDAGI MOLIYAVIY RISKLAR: BAHOLASH VA MINIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI	58
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
“ANDIJONDONMAHSULOT” AJ MISOLIDA XARAJATLARNING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBİ: AMALIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH TAVSIYALARI	62
Xayitboyeva Laylo Oybekovna	
XORIJYIY MAMLAKATLARNING NORASMIY IQTISODIYOT DARAJASINI PASAYTIRISHDAGI TAJRIBASI	66
Alimardonov G‘ayratjon Nuraliyevich	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA BARQARORLIK HISOBOTLARI AUDITINI SHAKLLANTIRISH	72
Xolikov Ravshan Anvar o‘g‘li	
PUL - KREDIT SIYOSATINING TRANSMISSION MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH	76
Obidova Zilola Ikromjon qizi	
HOMILADORLIK DAVRIDA AYOLLARDA UCHRAYDIGAN GESTOZLI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH	81
Nomurodova Farangiz Lazizovna	
AGRAR KORXONALARDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA INVESTITSIYA MEXANIZMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	87
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA KICHIK BIZNES IQTISODIYOTINI TA‘MINLASHDA INFRATUZILMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	92
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINING MAZMUNI VA TAMOIYILLARI	96
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ КОММУНИКАЦИЯМИ В ПРОЕКТАХ	101
Носирова Гулираъно Абдулазиз кизи	
DAVLAT BUDJETI JARAYONIDA MONITORING VA MOLIYAVIY NAZORATNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	107
Yax'yayeva Dilfuza Bagdatovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
RAQAMLI MOLIYA TEXNOLOGIYALARI EVOLYUTSIYASINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI VA YUZAGA KELISHI MUMKIN BO'LGAN XATARLAR TAHLILI	117
Ko'chimov Jahongir Shuxrat o'g'li	
GAZ VA GAZ KONDENSATINI YIG'ISH VA TAYYORLASH TIZIMLARI UCHUN ZAMONAVIY LOYIHALASH USULLARI TAHLILI	123
Abdirazakov Akmal Ibragimovich Namozov Og'abek Maxmud o'g'li	
AGILE PROJECT MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: STRATEGIES, FRAMEWORKS, AND BEST PRACTICES FOR SUCCESS	128
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORTYOR KORXONALARINING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA MUAMMOLARI	134
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	139
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
OPTIMIZATION OF ROADSIDE AUTO CAMPING SITES (REST AREAS) ON HIGHWAYS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFRASTRUCTURE GAPS AND CORRIDOR-BASED EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	150
Akramov Akbarjon Akmal ugli	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION MARKETING YONDASHUVLARINING AHAMIYATI	156
Aminov Abbas Mo'minboy o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR	160
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
MINTAQADA XUSUSIY TIBBIYOT MUASSASALARIDA MARKETING STRATEGIYASI	165
Yakubov Temur G'anibekovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI	169
Siroj Zarina Rustambekovna	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING YAIM VA BANDLIKKA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	176
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Ziyodullayev Qahramon	
ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ: ПОЛЬЗА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ	185
Хамдамова Гавхар Абсаматовна	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISHNING MOLIYAVIY VOSITALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	191
Mamatov Baxodir Quldoshovich	

KO'P QIRRALI VALLARNING SHAKLLANTIRISH METODLARI VA USULLARINI TAHLIL QILISH	197
<i>Xasanov Bobirmirzo Maxmudali o'g'li, Valixonov Dostonbek Azim o'g'li, Alibekov Rasulbek Qanotbek o'g'li</i>	
MINTAQA SANOATINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	205
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	209
<i>Nomozova Qumri Isoyevna</i>	
XALQARO STANDARTLAR TALABLARI ASOSIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	216
<i>Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li</i>	
QASHQADARYO VILOYATIDA XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHNI TARTIBGA SOLISH TIZIMI	221
<i>Achilova Firuza Kurbanovna</i>	
BANK MENEJMENTIDA INKLYUZIV MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI, TAMOYILLARI VA STRATEGIK AHAMIYATI	225
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
MINTAQADA OLIY TA'LIM TIZIMINING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	229
<i>Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li</i>	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	235
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI BOSHQARISH	240
<i>Xatamov Nurbek Ochildiyevich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING AMALDAGI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI YUZASIDAN TAKLIFLAR	245
<i>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</i>	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIK RISKLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	251
<i>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	257
<i>Karimov Shohrux Boydulla o'g'li</i>	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AKSIYADORLIK JAMIYATINING HISOBOTLARINI XALQARO STANDARTLARGA TRANSFORMATSIYA QILISH	262
<i>Astanov Zafar Murodillayevich</i>	
QARAMA-QARSHI AYLANUVCHI IKKI ROTORLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	266
<i>Pirmatov Nurali Berdiyevich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich, Qurbonov Najmiddin Abduxamidovich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL VA INVESTITSION MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	272
<i>Norboyev Sarvar Azodovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY AHAMIYATI	277
<i>Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li</i>	
ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S MAIN ECONOMIC INDICATORS AND GDP GROWTH	283
<i>B.Beknazarov</i>	

SOTISH JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA MARKETING TADQIQOTLARINING INTEGRATSIYASI	288
Abdusalilova Laylo Tohtasinovna	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ И УЗБЕКСКИЙ КОНТЕКСТ	294
Мегноров Алмардон Абдирахмонович	
DAVLAT XARIDLARIDA INSTITUTSIONAL ISLOHOTLAR: FORENZIK NAZORAT, RAQOBAT MEKANIZMLARI VA INKLYUZIV RIVOJLANISH	298
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	
RISK MANAGEMENT STRATEGIES IN UNCERTAIN ECONOMIC ENVIRONMENTS: A GLOBAL COMPARATIVE STUDY	302
Nigmatova Malika	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	307
Hamrayev Maqsudjon Saidaxmadovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI	311
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	

BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi

University of Business and Science o'qituvchisi

E-mail: mamajonovag89@gmail.com

ORCID: 0009-0009-9640-0095

Annotatsiya. Mazkur maqolada barqaror rivojlanishning ahamiyati, uning asosiy tamoyillari va ustuvor yo'nalishlari, shuningdek, ushbu yo'nalishlar doirasida aholi bandligini oshirish masalalarining dolzarbligi yoritilgan. Mamlakatimizdagi aholi tarkibi, bandlik darajasi hamda sifatli bandlikni ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari ilmiy asosda tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: barqaror rivojlanish, aholi bandligi, tadbirkorlik, biznes, iqtisodiy faol aholi, iqtisodiy nafaol aholi.

Abstract. This article examines the importance of sustainable development, its main principles and priority directions, as well as the significance of increasing employment within these frameworks. It analyzes the population structure of the country, the employment rate, and the key directions for ensuring quality employment.

Keywords: sustainable development, employment, entrepreneurship, business, economically active population, economically inactive population.

Аннотация. В данной статье раскрываются значение устойчивого развития, его основные принципы и направления, а также важность повышения занятости населения в рамках данных направлений. Проанализированы структура населения страны, уровень занятости и приоритетные направления обеспечения качественной занятости.

Ключевые слова: устойчивое развитие, занятость населения, предпринимательство, бизнес, экономически активное население, экономически неактивное население.

KIRISH

Bugungi davr iqtisodiyotida an'anaviy rivojlanish modeli barqaror rivojlanish maqsadlari, tamoyillari va ustuvor yo'nalishlari bilan boyitilmoqda. Bu jarayon globallashuv sharoitining muhim talabi sifatida namoyon bo'lmoqda. Barqaror rivojlanish tushunchasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, u iqtisodiy o'sishni strategik barqarorlik asosida yo'naltirish, ijtimoiy tenglik va jamiyat farovonligini ta'minlash, shuningdek, ekologik muvozanatni mustahkamlashni nazarda tutadi.

Barqaror rivojlanish tamoyillari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Inson markazida rivojlanish – inson huquqlari, farovonligi va hayot sifatiga ustuvor ahamiyat berish.
2. Hech kim e'tibordan chetda qolmasligi – barcha ijtimoiy guruhlar, jumladan ayollar, bolalar, nogironligi bo'lgan shaxslar va kam ta'minlangan qatlamlarning qamrab olinishi.
3. Iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik muvozanat – ushbu uch yo'nalishning o'zaro uyg'un va muvozanatli rivojlanishi.
4. Avlodlararo adolat – bugungi iqtisodiy rivojlanish kelajak avlodlar manfaatlariga salbiy ta'sir ko'rsatmasligi.
5. Hamkorlik va sheriklik – davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati institutlarining o'zaro hamkorligi.
6. Mas'uliyat va hisobdorlik – erishilgan natijalarning ochiqqligi va o'lchanishi.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi bugungi avlod ehtiyojlarini qondirish bilan birga, kelajak avlod manfaatlarini ham himoya qilishni, yashil iqtisodiyot va mas'uliyatli biznes modellarini rag'batlantirishni ko'zda tutadi. Mazkur tushunchaning mohiyatini yoritishda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Xalqaro miqyosda barqaror rivojlanish

“hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirish jarayonida kelajak avlodlarning o‘z ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlariga zarar yetkazmaydigan rivojlanish” sifatida ta’riflanadi.

Mamlakatimiz iqtisodiyotini xalqaro standartlar asosida rivojlantirishda BMT tomonidan belgilangan 17 ta Barqaror rivojlanish maqsadlariga tayanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. 2030-yilgacha bo‘lgan rivojlanishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilovchi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida’gi PF-158-son Farmoni ham mazkur maqsadlarga uyg‘un holda ishlab chiqilgan bo‘lib, unda barqaror rivojlanish, yashil transformatsiya, inson kapitalini rivojlantirish, raqamli iqtisodiyot, ijtimoiy adolat va ekologik muvozanatni ta’minlash kabi yo‘nalishlar ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Hozirgi kunda BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida munosib mehnat va iqtisodiy o‘shish, tengsizlikni qisqartirish, kambag‘allikni kamaytirish hamda gender tengligini ta’minlash kabi yo‘nalishlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqsadlarga erishishda aholi bandligini sifatli va barqaror tarzda ta’minlash asosiy strategik vazifalardan biri sifatida e’tirof etilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jozef Shumpeterning “Ijodiy vayronkorlik” nazariyasida iqtisodiy o‘shishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi innovatsiyalarni joriy etish ekanligi ta’kidlanadi. Ushbu g‘oya iqtisodiy tizimni yangilash jarayonida eskirgan va samarasiz loyihalar o‘rniga zamonaviy, innovatsion hamda ijtimoiy va ekologik jihatdan maqbul loyihalarni amalga oshirish zarurligini asoslaydi.

Jon Elkington tomonidan ilgari surilgan “Uch tomonlama natija” (Triple Bottom Line) modeli tadbirkorlik faoliyatini uch o‘lcham — odamlar (ijtimoiy omil), sayyora (ekologik omil) va foyda (iqtisodiy omil) asosida baholash lozimligini ta’kidlaydi. Mazkur model barqarorlik tamoyillarining nazariy asosini mustahkamlaydi, biroq amaliy mexanizmlarni batafsil yoritib bermaydi.

Maykl Porterning “Umumiy qiymat yaratish” (Creating Shared Value) konsepsiyasida esa tadbirkorlik faoliyatidan olinadigan foyda jamiyat ehtiyojlarini qondirish orqali shakllanishi lozimligi alohida qayd etiladi. Ushbu yondashuv tadbirkorlik subyektlarini ijtimoiy muammolarga innovatsion yechimlar topish orqali iqtisodiy samaradorlikka erishishga undaydi.

Shuningdek, Viktor Franklning ma’no va maqsadga yo’naltirilgan faoliyat konsepsiyasi, Fridrix fon Hayekning spontan tartib va tarqoq bilim nazariyasi, Elinor Ostromning umumiy resurslarni samarali boshqarish yondashuvi, Amory Lovinsning tabiiy kapitalizm konsepsiyasi hamda Piter Senge tomonidan ishlab chiqilgan tizimli fikrlash nazariyasi tadbirkorlik faoliyatini barqaror rivojlantirishning turli jihatlarini keng yoritib beradi [6]. Mazkur ilmiy qarashlar barqaror rivojlanish jarayonida iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy mas’uliyat va ekologik muvozanatni uyg‘unlashtirish zarurligini nazariy jihatdan asoslab beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada belgilangan tadqiqot vazifalarini hal etish maqsadida statistik va solishtirma tahlil usullari, korrelyatsion hamda regressiya tahlili, so‘rovnoma usuli va boshqa ilmiy-uslubiy yondashuvlardan kompleks tarzda foydalanildi. Mazkur usullar o‘zaro uyg‘unlikda qo‘llanilib, tadqiqot natijalarining aniqligi va ishonchliligini ta’minlashga xizmat qildi.

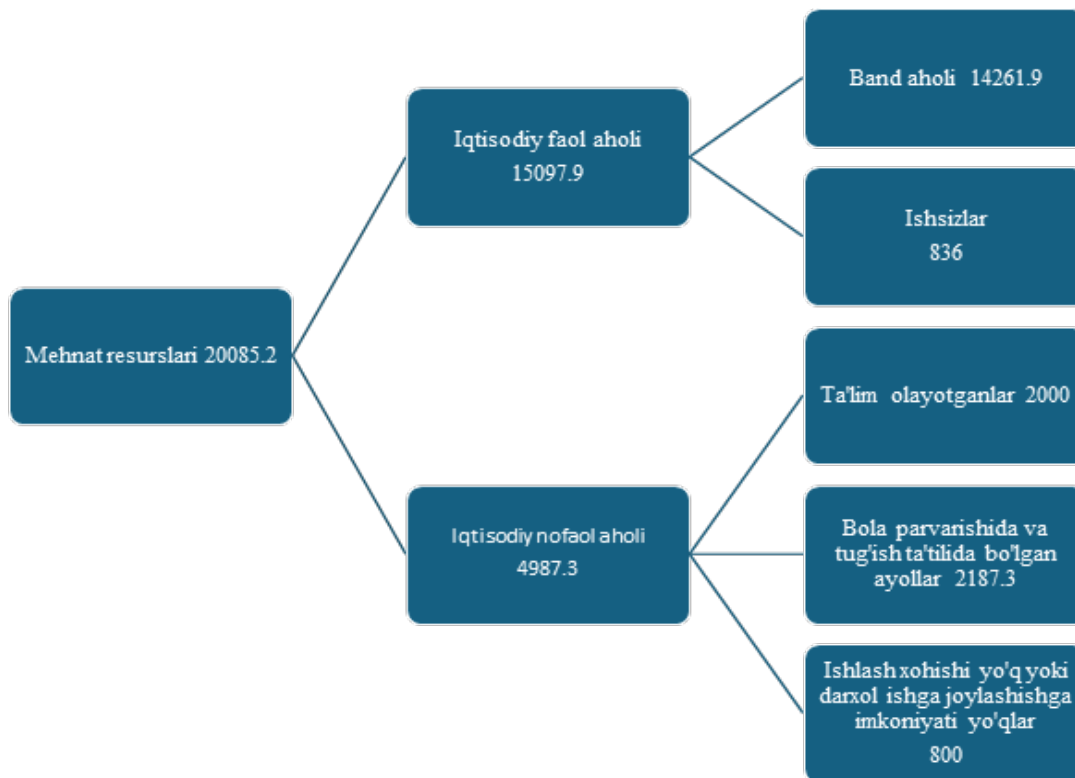
Aholi bandligi darajasining kengayishi, avvalo, iqtisodiy erkinlik darajasining oshishi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi, moliyaviy xizmatlar tizimining soddalashtirilishi hamda tadbirkorlik faoliyati uchun yaratilayotgan qulay institutsional sharoitlar bilan chambarchas bog‘liqdir. Aynan ushbu omillar tadqiqotning asosiy yo‘nalishlarini belgilab berdi va ularning o‘zaro ta’siri ilmiy asosda tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda mamlakatimizda 38 milliondan ortiq aholi istiqomat qiladi. Yiliga aholi soni o‘rtacha 2 foizga oshib, 1 milliondan ortiq yoshlar hamda 300 mingdan ziyod oliy ma’lumotli kadrlar mehnat bozoriga kirib kelmoqda. Mazkur demografik o‘shish ko‘rsatkichlariga hamohang ravishda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan izchil islohotlar natijasida ishsizlik darajasi 5,5 foizdan 4,9 foizga pasayib, bandlik ko‘rsatkichlarida ijobiy o‘shish kuzatilmoqda [1].

Aholi bandligi masalasini chuqur o‘rganish jarayonida iqtisodiy faol va iqtisodiy nafaol aholi ko‘rsatkichlarini tarkibiy jihatdan tahlil qilish zarurati yuzaga keladi. Bu esa mehnat bozoridagi real holatni aniqlash, bandlik siyosatining samaradorligini baholash hamda sifatli bandlikni ta’minlash yo‘nalishlarini belgilash imkonini beradi (1-rasm).

1 <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>

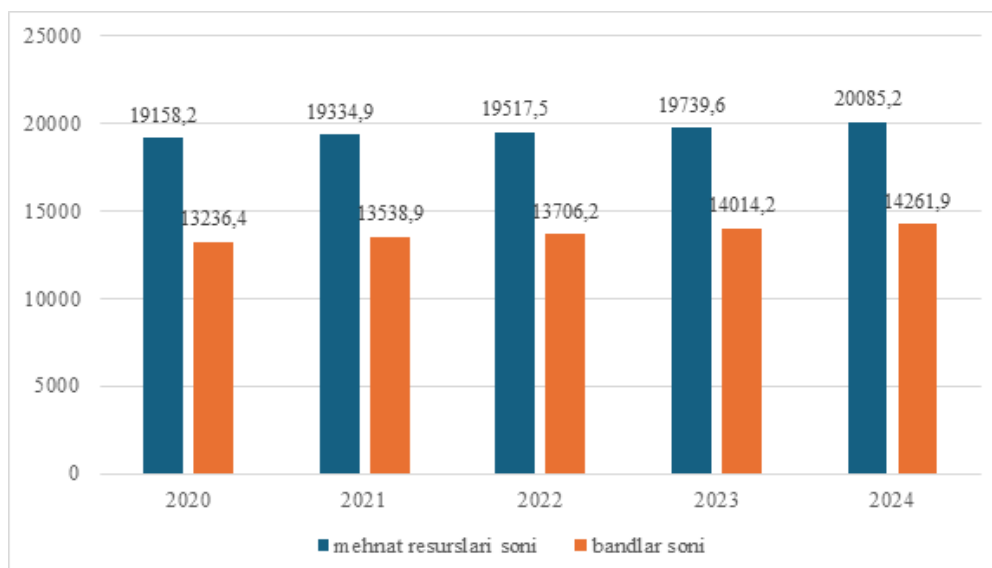

1-rasm. 2024-yildagi mehnat resurslarining tarkibi (ming kishi)[5].

Yuqoridagi 1-rasmda keltirilgan 2024-yildagi mehnat resurslari tarkibini tahlil qiladigan bo'lsak, band aholi mehnat resurslarining 94 foizini tashkil etadi. Tabiiy sabablarga ko'ra iqtisodiy nofaol aholi esa qariyb 25 foizni tashkil qilmoqda.

Mehnat resurslari tarkibida mehnatga layoqatli yoshdagi aholining umumiy soni 19 904,5 ming kishini tashkil etadi. Shuningdek, 180,7 ming kishi mehnatga layoqatli yoshdan kichik va katta yoshdagi ishlovchilar hissasiga to'g'ri keladi.

Iqtisodiyotda mehnatga layoqatli yoshdan kichik va katta yoshdagi ishlovchilarning mavjudligi ularning tajribasi, kasbiy ko'nikmalari hamda salohiyatining iqtisodiy rivojlanish jarayonida muhim o'rin tutishi bilan izohlanadi. Bu holat mehnat bozorining moslashuvchanligi va inson kapitalidan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi (2-rasm).

2-rasm. Mehnat resurslari va band aholi sonining o'zgarishi²

2 Muallif ishlanmasi

1-rasmda keltirilgan statistik ma'lumotlarni tahlil qiladigan bo'lsak, 2021-yilda mehnat resurslari soni 2020-yilga nisbatan 176,7 ming kishiga oshgan. Shu davrda band aholi soni esa 302,5 ming kishiga ko'paygan. 2022-yilda mehnat resurslari soni 2021-yilga nisbatan 182,6 ming kishiga, band aholi soni esa 167,3 ming kishiga oshgan. 2023-yilda 2022-yilga nisbatan mehnat resurslari soni 222,1 ming kishiga, band aholi soni 308 ming kishiga ko'paygan. 2024-yilda esa 2023-yilga nisbatan mehnat resurslari soni 345,6 ming kishiga, band aholi soni esa 247,7 ming kishiga oshgani kuzatilgan [5].

Mazkur ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, ayrim yillarda band aholi sonining o'sishi mehnat resurslari o'sishidan yuqori bo'lgan, ayrim davrlarda esa mehnat resurslari o'sish sur'ati bandlik o'sishidan nisbatan yuqori shakllangan. Bu holat mehnat bozorida muvozanat jarayonlarining dinamik xarakterga ega ekanini anglatadi. Bandlik o'sishining mehnat resurslari o'sishidan yuqori bo'lishi ishsizlik darajasining qisqarishiga xizmat qilsa, aksincha holat mehnat bozorida qo'shimcha ish o'rinlari yaratish zaruratini kuchaytiradi. Tahlillarga ko'ra, ushbu ikki ko'rsatkich o'rtasidagi eng katta tafovut 120 ming kishini tashkil etgan bo'lib, bu mehnat bozorini yanada rivojlantirish va yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi.

Mehnat resurslarining o'sish sur'atlarida yuqori ko'rsatkichlar qayd etilmasligiga 1992–2001-yillar oralig'ida tug'ilish darajasining qariyb 30 foizga qisqargani hamda urbanizatsiya jarayonlarining jadallashgani ma'lum darajada ta'sir ko'rsatgan. Ushbu davrda tug'ilgan avlodning hozirgi kunda mehnatga layoqatli yoshga yetib kelayotgani demografik tarkibdagi o'zgarishlar bilan bog'liqdir. Shuningdek, shaharlarda oila tarkibining nisbatan ixchamlashuvi ham mehnat resurslari dinamikasiga ta'sir etuvchi omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, S&P xalqaro agentligi hisobotiga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi aholisi tarkibining qariyb 90 foizi mehnatga layoqatli yoshdagilar va ushbu yoshdan kichik aholiga to'g'ri keladi. Bu esa mamlakatda demografik salohiyat yuqori ekanini, yaqin istiqbolda mehnat bozorini yanada rivojlantirish, sifatli bandlikni kengaytirish va inson kapitalidan samarali foydalanish bo'yicha keng imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Barqaror rivojlanishni ta'minlashda iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashning eng muhim yo'llaridan biri — aholi bandligini sifat jihatdan oshirishdir. Bandlik darajasining ortishi aholi daromadlarining ko'payishiga, turmush farovonligining yuksalishiga, kambag'allik darajasining qisqarishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, iste'mol sifati yaxshilanadi, bozor faolligi oshadi, ijtimoiy tenglik mustahkamlanadi hamda budjet tushumlari ko'payadi. Demak, bandlik iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi strategik omil hisoblanadi.

Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, barqaror iqtisodiy o'sish yuqori darajadagi bandlik bilan chambarchas bog'liqdir. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar doirasida bandlik darajasini oshirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Xususan, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish, ularni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish orqali aholi bandligini ta'minlash bo'yicha izchil choralar ko'rilmogda.

Bugungi kun talablari, mavjud resurslar va imkoniyatlarni inobatga olgan holda quyidagi yo'nalishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiqdir:

- agrar sohada agrobiznes va qayta ishlash sanoatini rivojlantirish — qishloq hududlarida yangi ish o'rinlarini yaratadi, bandlikning mavsumiylik darajasini kamaytiradi va doimiy daromad manbalarini shakllantiradi.
- raqamli iqtisodiyot sharoitida onlayn xizmatlar ko'lamini kengaytirish — elektron savdo va raqamli platformalar orqali mehnat bozori moslashuvchanligini oshiradi hamda bandlik imkoniyatlarini kengaytiradi.
- kasbiy ta'lim tizimini takomillashtirish — mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasblarga o'qitish va zamonaviy ko'nikmalarni shakllantirish orqali ishchi kuchining raqobatbardoshligini kuchaytiradi.
- hududiy imkoniyatlardan samarali foydalanish — hududiy bandlik dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish orqali aholi bandligining sifatli va barqaror o'sishiga erishish imkonini beradi.

Shuningdek, biznes va tadbirkorlik faoliyatini boshlash hamda yuritish jarayonlarini yanada soddalashtirish, soliq imtiyozlarini kengaytirish, imtiyozli kredit resurslari hajmini oshirish kabi qo'llab-quvvatlash choralari yangi ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy faollikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida³gi PF-158-son Farmoni, <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – 2025-yil 26-dekabr <https://president.uz/oz/lists/view/8834>

3 <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>

3. Анисимов А.П., Рыженков А.Я., Черноморец А.Е. Экологическое предпринимательство: проблемы и перспективы // Правовое пространство России: опыт и современность. – Чебоксары: Чувашский государственный университет, 2008. – С. 7–10.
4. Симбирева И.Д., Шматова В.М. Экологическое предпринимательство как тенденция развития современных компаний // Актуальные исследования. Международный научный журнал. – 2024. – № 46 (228).
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Kichik biznes va tadbirkorlik bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar. – URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/small-business-and-entrepreneurship-2>
6. Springer ilmiy platformasi materiallari. – URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s43621-025-01945-9> (murojaat qilingan sana ko'rsatilishi tavsiya etiladi).

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100